

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına Yönelik Şiddet: Birleşmiş Milletler Ekonomik Ve Sosyal Konseyi Kadının Statüsü Komisyonu Kadına Yönelik Şiddet Çalışma Grubu'nun yapmış olduğu şiddet tanımında; "Hırpalama, dayak, ailedeki kız çocukların cinsel istismarı, evlilik içinde tecavüz, kadınların cinsel organlarını sakatlamak ve kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, evlilik dışı ilişkilerde şiddet ve istismara yönelik şiddet, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde tecavüz, cinsel istismar, cinsel saldırı, gözdağı ve tehdit de dahil olmak üzere fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlamak, nerde olursa olsun devletler tarafından işlenen ya da görmezlikten gelinen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet," biçiminde yer almaktadır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddet, silahlı çatışma ve yoksulluk gibi diğer sosyal sorunlardan etkilenerek her geçen gün daha da ağırlaşmaktadır. Kadına yönelik şiddet, toplumdaki diğer şiddet ve tahakküm biçimleriyle iç içe geçerek her geçen gün kendini yeniden üretmektedir. Sözü edilen etkenler toplumsal dokuya hakim olan ataerkil örüntüleri pekiştirmekte ve zaten yaygın olan kadına yönelik şiddeti daha da yaygınlaştırmaktadır. Bununla birlik geçmişten gelen 'geleneksel' şiddet biçimlerinin yanı sıra duygusal, fiziksel, ekonomik, sosyal ve siyasal şiddet biçimleriyle her geçen gün daha da güçlenmektedir. Ailede, eğitim kurumlarında ve bir bütün olarak toplumun tüm birimlerinde yükselen şiddet dalgası artık kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre kadınların %57'si şiddete uğramaktadır ve bu oran Türkiye'yi dünyada en fazla kadının şiddete uğradığı ülkelerden birisi yapmaktadır. Töre ve namus cinayetlerinde ölen kadın sayısı son yıllarda artmış ve 2000-2004 döneminde toplam 54'e ulaşmıştır. Bu rakamlar ancak buzdağının görünen yüzüdür.

Meclis Töre ve Namus Cinayetleri Komisyonu'nun raporuna göre, Türkiye'de son 5 yılda kadın ve çocukları hedef alan şiddet sonucu 1230 kişi yaşamını yitirmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı verilerine göre, Türkiye de 2001-2004 yılları arasında 147 bin 784 kadının şiddete maruz kaldığı, 4957 tecavüz, 3616 tecavüz girişimi olayı yaşandığı belirtilmektedir.

Öte yandan toplumsal ve politik etkinliklere katılmaları, kadınların devlet kaynaklı güç kullanımının mağduru haline getirmektedir. Bu tür durumlarda kadınların cinsel kimlikleri özel bir saldırı gerekçesi haline gelebilmektedir. Bununla birlikte toplumsal yaşamda ve göz altında cinsel taciz ve tecavüze uğrayan kadınlar, aile ve sosyal çevrelerince de dışlanabilmekte, bu nedenle çok yönlü bir baskılanmayla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Türkiye'de kadına yönelik şiddet olgusunun boyutlarını ve özelliklerini ortaya koyan sağlıklı istatistikler ve veri tabanı oluşturulmadığı için şiddet-le mücadele amaçlı bütüncül politika ve önlemlerin geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesinde mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla şiddete uğrayanlara yönelik destek hizmetleri yürütülmemekte, sığınma evleri, danışma merkezleri, ilk adım evleri yetersiz kalmaktadır.

Özellikle kadını anne ve eş rolü ile sınırlayıp, kız çocuğa anne, erkek çocuğa baba modeli sunarak, onu sadece bu kalıplar içinde gösteren görsel ve yazılı iletilere, ders materyallerinde ve eğitim dilinde sıkça yer verilmektedir. Bunun bir uzantısı olarak kitle iletişim araçları da kadını geleneksel kalıplar içinde sunarak geleneksel anne ve eş kimliğini pekiştirmektedir. Cinsiyetçi yargılar, gerek basında gerekse görsel-ışitsel elektronik yayıncılıkta haber ve yorumlar aracılığıyla yeniden üretiliyor. Yaygın düşünce ve söz üretimine egemen olan erkek egemen anlayış, kadınların sözlerinin, düşüncelerinin, ilgilerinin, inançlarının, mesleki uğraşlarının, kendini gerçekleştirme biçimlerinin medyaya yansımaları etkilemektedir.

Kitle iletişim araçları, düşüncelerin, davranışların, değer yargılarının oluşmasında ve toplumun kültürel ve sosyal yapısının belirlenmesinde en güçlü iletişim araçlarıdır. Erkek egemenliğinin vurgulandığı, kadının şiddet gördüğü, ihanete uğradığı, kumalığın özendirildiği, kadın kişiliğinin yok edilmeye çalışıldığı konuları işleyen diziler çoğunluktadır. Kliplerde, kadın imajı seks objesi şeklinde kullanılmaktadır. Cinsel meta olarak kullanılan kadına üretken değil tüketici birey imajının verildiği, geleneksel cinsiyet rollerinin (iyi anne, iyi eş, mükemmel ev kadını) pekiştirildiği programlar yaygındır. Şiddet, çoğu kez toplumsal cinsiyete bağlı olarak ele alınmakta ve şiddetin benimsenmesi, pekiştirilmesi rolü medya tarafından üstlenilmektedir.¹⁶

CEDAW'ın 5. ve 11. maddeleri ve özel tavsiye kararı doğrultusunda hukuksal anlamda bir dizi yasal önlemler alınmıştır. İşıtsel ve görsel yayıncılığı düzenleyen **"Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında" 3984 sayılı Kanunda** yayın ilkeleri belirtilmiştir. 4.maddenin (d) bendinde "..insan-

ların..., cinsiyet, ..benzeri nedenlerle kınanmaması ve aşağılanmaması", (u) bendinde "kadına, ..karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edilmemesi" hüküm altına alınmıştır. Ayrıca reklamları düzenleyen 19.madde de ve yönetmelikte de "reklamlarda cinsiyet ayırımı yapılamayacağı" belirlenmiştir. Buna rağmen bunun önüne geçilememiştir.

Yine "3984 sayılı Kanunun", yaptırımları düzenleyen 33.maddesinin 1.fıkrasında: "yayın ihlali halinde yayını durdurulan programın yerine ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına Üst Kurulca hazırlatılacak eğitim....kadın...hakları...konularında programlar yayınlanır" hükmü çerçevesinde, Ulusal Mekanizma tarafından kadına yönelik belgeseller ve kadın eğitim programları hazırlatılıp yayını sağlanmalıdır. İlaveten, yasa değişikliği ile sivil toplum kuruluşlarınca üretilen kadın hakları programlarının yayınlanmasına da imkan sağlanmalıdır.¹⁷ Ancak uygulamalarda tüm olumsuzluklar etkin bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

Tüm olumsuzluklara karşı ülkemizde özellikle Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Merkezi(KSSGM), Sivil Toplum Örgütleri, Kadın Örgütleri, Üniversitelerin Kadın Birimlerini vb. kuruluşların uzun erimli mücadeleleri sonucu, ulusal ve uluslar arası düzeyde kamuoyu yaratılarak önemli bazı yasal değişimlerin yapılmasına ciddi katkıları olmuştur. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz.

Pekin+5 Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumunda kabul edilen "Sonuç Belgesi"nde Türkiye'nin "erken ve zorla evlendirme ile namus cinayetlerinin kadına karşı şiddet kapsamında yer alması" önerisi yer almıştır. Bu doğrultuda töre cinayetleri belgeye "**Kadının İnsan Hakkı İhlali**" olarak geçirilmiş, kadına yönelik şiddet türü olarak sayılmıştır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin uygulanmasının güçlendirilmesi, bireylere ve bireylerden oluşan gruplara ayrımcılığa uğradıkları takdirde CEDAW komitesine şikayet hakkını sağlayan, ayrıca kadınların haklarının ciddi ve sistematik ihlali durumunda CEDAW komitesine ilgili ülkenin rızasını alarak inceleme yapma yetkisini veren "**İhtiyari Protokol**", TBMM Genel Kurulu'nda 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesiyle, özellikle Aile Hukukundan doğan anlaşmazlıklar nedeniyle açılan davaların ihtisas mahkemelerinde görülmesi bir gereklilik haline gelmiştir. Bu amaçla hazırlanan "**Aile Mahkemelerinin Kurulmasına Dair Kanun**" kabul edilerek, 18.1.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

"**Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun**" 1998 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Kanun, aile içinde şiddete maruz kalan kadın veya çocukların şahsen başvuruları veya Cumhuriyet Başsavcısının bildirmesi üzerine Sulh Hukuk Hakimi tarafından, mağdur tarafı korumak amacıyla verilecek tedbirleri içeren koruma kararını ve karara uyulmaması halinde verilecek cezayı düzenlemektedir. Yasa, şiddet uygulayan eşin evde ve işyerinde ailenin diğer

üyelerini rahatsız etmemesi amacıyla belirli bir süre uzaklaştırılmasını da öngörmektedir. Koruma kararına uyulmaması halinde 3 aydan 6 aya kadar hapis cezasını öngörmektedir.

Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de, ev içi şiddetin yüzde 41'i karakollara yansıyor. Bu şikayetlerin sadece yüzde 43'ü işleme tabi tutuluyor, yüzde 57'sinde ise "ikna" edilerek, kadın eşiyile barıştırılıyor. Bu verileri dikkate alırsak, şiddet mağduru kadınların muhatap olduğu bütün kamu görevlilerinin (savcılar, yargıçlar ve karakol görevlilerinin) özel eğitimlere tabi tutulması, karakollarda bu amaçla hizmet verecek özel birimlerin oluşturulması gerektiği açık. Geleneksel değer yargıları ve dışlanma gibi nedenlerle bu tür olayların birçok kişi tarafından gizli tutulduğu da dikkate alındığında sayının daha da artacağı belirtiliyor. Şiddet olaylarının ilk sırasında "dayak" ve "kız kaçıрма" yer alıyor. 2003'te 6543 olan dayak mağduru kadın sayısı, 2004'ün ilk sekiz ayında 5214'e geriliyor. Son dört yılda aile üyelerine kötü muamele olaylarının belirlenen sayısı ise 24 bin 98.¹⁸

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki en önemli yasal düzenleme olan Ailenin Korunmasına Dair Yasa'nın 1998 yılında çıkarılmasından bu yana şiddet davalarının yüzde 600 arttığı belirtiliyor. 1998 yılında 833 olan dava sayısı 2003'te 6147'ye ulaştı. Aynı yıl şiddet uygulayan 6542 kişi ağır ceza mahkemesinde yargılandı.

A-AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN

52

Kanun No: 4320 Kabul Tarihi: 14.01.1998

Madde 1: Türk Kanunu Medenisinde öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocuklarının veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığı kendilerinin veya başsavcılığın bildirmesi halinde, sulh hukuk hakimi re'sen meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da bir kaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere de hükmedebilir:

Kusurlu eşin;

a)diğer eşe veya çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şeddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmaması,

b-müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamak,

c-diğer eş, çocukları veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,

d-diğer eş, çocukları veya aynı çatı altındaki bireyleri iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi

e-varsa silah ve benzeri araçlarını zabıtaya teslim etmesi,

f-alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması.

Yukarıdaki hükümlerin tatbiki amacıyla öngörülen süre 6 ayı geçemez ve kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedileceği hususu kusurlu eşe ihtar olunur. Hakim bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak tedbir nafakasına hükmeder. 1. fıkra hükmüne göre yapılan başvurular harca tabi değildir.

Madde 2: koruma kararının bir örneği mahkemece savcılığa tevdi olunur. Savcılık koruma kararının uygulanmasını zabita marifetiyle izler. Koruma kararına uyumaması halinde zabita, mağdurların şikayet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda savcılığa intikal ettirir. Savcılık koruma kararına uymayan eş hakkında sulh ceza mahkemesinde kamu davası açar. Bu davanın duruşması yer ve zaman kaydına bakılmaksızın 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yapılır. Fiili başka bir suç oluşturursa bile, koruma kararına aykırı davranan eşe ayrıca 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası hükmolunur.

Şiddete Maruz Kalan Kadınların Başvurabileceği Hukuki Yollar...

Kadınların şiddete uğradıklarında başvurabilecekleri, bilgi ve destek alabilecekleri kamuya ait merkezlerin sayısı 65-70'i bulmaktadır. Bunlar toplum merkezleri, aile danışma merkezleri ve bazı belediyelerin kadın merkezlerinden oluşmaktadır. Hukukçuların oluşturduğu hukuksal danışmanlık destekleriyle kadın kuruluşlarının kurduğu kadın danışma merkezlerinin sayısı da 10 dolayındadır. Bu hizmetler arasındaki tek bilgi/iletişim ağı, kadın kuruluşlarının yıllık Sığınak Kurultayı çalışmasıdır.¹⁹

Evde, okulda, işyerinde, sokakta, gözaltında, savaşta kısacası şiddete maruz kalınan herhangi bir alanda, savcılığa verilecek bir dilekçe ile şikayetçi olmak mümkün. Savcılığın yürüteceği tahkikat sonucunda kamu davası açılabilir. Ancak kadınların maruz kaldığı şiddet, çoğunlukla bir kamu davasına konu olmuyor. Savcılık soruşturması takipsizlikle sona eriyor. Kadınların şahsi dava açması gerekiyor.

Şiddet uygulayan kişinin af dilemelerine, araya giren ortak tanıdıklara, çevre baskısına ve karakolların mevcut tutumuna rağmen, en yakın karakola giderek şikayetçi olmak çok önemli. Polisin temel tutumu "barıştırmak" ve "şikayeti ciddiye almamak" olduğu için, şikayetin bir tutanağa geçirilmesi için ısrarcı olmak ve hatta tutanağın bir örneğini almakta fayda var. Ancak her zaman tarih ve kayıt numarasını almayı unutmamak gerekiyor.

Karakolların şikayetçi kişiyi doktor muayenesine göndermesi gerekiyor. Bu hakkımıza sahip çıkarak, aksi bir tutum halinde hatırlatmalıyız. Dahası ilk kontrolü yapan hekimin verdiği geçici rapor yeterli değil. Yine karakol tarafından sevk edilecek adli tabiplikten kesin rapor alınması gerekiyor.

Karakol kayıtları savcılığa gönderildiği için ayrıca savcılığa bir şikayet dilekçesi ile başvurma zorunluluğu yok. Ancak pratikte tüm bu yazışmalar, araştırmalar vb. oldukça uzun sürdüğü için olayın akabinde savcılığa da

başvurmak yararlı olur.

Savcılık tahkikatın sonucunda kamu davası açabilir. Kamu davası açılmasına yer olmadığına karar vermesi halinde ise bir dilekçe ile başvurarak dava açmak gerekiyor. Aynı süreçte yapılacak bir diğer işlem, sulh hukuk mahkemesine verilecek bir dilekçe ile 4320 Sayılı Kanunun uygulanmasını talep etmek olabilir. Aynı çatı altında yaşayan bireyin, diğer birey tarafından şiddete maruz kalması halinde koruma kararları verilmesini düzenleyen bu kanun herhangi bir harca tabi değil. Üstelik ilgili mahkeme, duruşma günü vermeksizin, derhal karar vermek zorunda. Yargıç, beraber yaşanan evdeki diğer kişilere karşı şiddet ve korkutmaya yönelik davranışlarda bulunmayı yasaklayabilir veya beraber yaşanan evden uzaklaştırılmasına dair karar verebilir. Mahkemenin alacağı koruma kararlarına uymayan kişi, hapis cezası ile cezalandırılır.²⁰

B- BELEDİYE KANUNU

Yeni yürürlüğe giren "Belediye Kanunu" ile şiddete uğrayan kadınlara hizmet vermek üzere Belediyeler de yetkili kılınmıştır. Bu Kanunla Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000'ni geçen belediyelere kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak yükümlülüğü getirilmiştir.

C- YENİ TCK'DA (TÜRK CEZA KANUNU) YER ALAN ÖNEMLİ HÜKÜMLER

2004 yılında TCK (Türk Ceza Kanunu) reformu ile Ceza Yasasında son yapılan değişiklikler cinsiyet eşitliği lehine önemli değişiklikler içermekle birlikte, halen önemli eksiklikler bulunmaktadır. Örneğin kız kaçırma, tecavüz gibi suçlar hala kişilere karşı suçlar başlığı altında değil, aile ve genel ahlak düzenine karşı suçlar başlığı altında ele alınmaktadır.

- TCK'nın 102. maddesinde cinsel saldırı şikayete bağlı olup, cezası 2 yıldan 7 yıla kadardır.
- Tecavüz aynı madde de düzenlenmiş olup cezası arttırılmıştır. 7 yıldan 12 yıla kadardır. Ayrıca ağırlaştırıcı halleri düzenlenmiştir. Cinsel organ dışında

vücuda başka bir madde sokulması da tecavüz olarak düzenlenmiştir. Tecavüzün eşe karşı işlenmesi halinde eşin şikayetçi olması durumunda soruşturma ve koğuşurma yapılacaktır. Cezası 7-12 yıldır.

- Yeni TCK'da cinsel suçlar "kişilere karşı suçlar" başlığı altında "cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar" bölümünde düzenlendi. Cinsel saldırı suçu, kişilerin üzerinde cinsel davranışlarda bulunulması suretiyle, bir kişinin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi şeklinde tanımlandı. Tecavüz ise bu suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlendi.
- Kadınların tecavüzcüleriyle zorla evlendirilmelerine yol açan düzenleme kaldırıldı.
- Kamu görevlileri tarafından işkence sırasında cinsel saldırı suçu işlenirse, faillerine hem işkence suçundan hem de cinsel saldırı suçundan dolayı iki ayrı ceza verilmesi söz konusudur.
- Çocukların cinsel istimrarına yönelik fiiller, ayrı bir suç olarak tanımlandı ve bu fiillere daha ağır cezalar öngörüldü. Ayrıca bu suçlarda rızanın var olabileceğine ilişkin tanımlamalar kaldırıldı.

1-105. madde cinsel tacizi TCK kapsamına yeni alan bir düzenlemedir.

Cinsel taciz suçunun tanımı, bu saldırının gerçekleşebileceği her türlü olasılığı kapsayacak şekilde genişletildi. Maddenin gerekçesinde " cinsel taciz, kişinin vücut dokunulmazlığının ihlali niteliği taşımayan cinsel davranışlarla gerçekleşebilir .." şeklinde bir ifade yer aldı. Ve suçun cezası deha da ağırlaştırıldı. Hiyerarşi ve hizmet ilişkisi yanında, bu suçun "aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıklardan yararlanarak" işlenmesi de ağırlaştırıcı neden olarak sayıldı. Bu suçun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikayetine bağlı tutuldu.

2-Aile içi şiddetin işkence ve eziyet başlığı altında

Bir kişiye (kadına) karşı "insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine aşağılanmasına yol açacak davranışlar", eziyet suçu kapsamında değerlendirildi. Ancak bu suçlar ani olarak değil sistematik bir biçimde işlenmesi durumunda cezalandırılmaktadır.

3-122 ayrımcılık

Cinsiyet dahil her türlü ayrımcılık suç kabul edilmiştir.

4-230 tek eşlilik

Birden çok evlilik bu madde de cezalandırılmaktadır. Yine aynı madde de dini nikah ta cezalandırılmaktadır. Ancak ülkemizde halen dini nikahlı yaşam sürmektedir.

5-233 aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

Bu madde ceza kanununa yeni konulmuş olup, hamile olduğunu bildiği

eşini çaresiz durumda terk eden erkeği cezalandırmaktadır. Evlilik olmasa da aynı madde sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden hamile kaldığını bildiği kadını çaresiz bırakarak terk eden erkeği cezalandırmaktadır.

6-287 bekaret kontrolü

Yetkili hakim ve savcı kararı olmadan bir kadını bekaret kontrolüne veya genital bölge muayenesine gönderen ve bu muayeneyi yapan cezalandırılmaktadır.

7-Töre Ve Namus Cinayetlerine İlişkin

Namus adına işlenen kadına cinayetlerine yönelik genel haksız tahrik maddesi içinde "haksız fiili " ibaresi kullanıldı. Madde gerekçesine bu ibarenin eklenmesinin amacı, ülkemizde özellikle töre ve namus cinayeti olarak adlandırılan akraba içi suçların haksız tahrik indiriminin yanlış biçimde uygulanmasının önüne geçmektir. Ancak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını öngören nitelikli öldürme suçuna, "namus saiki" ifadesi eklenmesi gerekirken "töre saiki" ifadesi eklendi.

Yapılan değişikliklerle birlikte nitelikli öldürme suçu maddesini sadece kan gütme ve töre saiki ile öldürme bölümlerinin gerekçelerine "haksız tahrikin varlığı durumunda bu hüküm uygulanamaz şeklinde bir ifade eklendi. Bu ifade uygulamada suçu işleyenlerin korunma tehlikesini de beraberinde getirmektedir.